

Min fröken är en utomjording

Min fröken är en utomjording är en genreöverskridande skräckis för barn i mellanstadieåldern som friskt blandar komik, science fiction, drama och skräckeffekter. Filmens tematik är kärlekens kraft - den som gör människan unik i universum.

Rekommenderad från åk 5

EN FILMHANDLEDNING AV
YLVA LILJEHOLM

Handling

Klass 6B får en vikarie, den mycket speciella Ulla Harms. Vad eleverna inte vet är att Ulla kommer från en annan planet och är utsänd av sin ras med ett specifikt uppdrag: Att föra några av barnen till sin planet för att de där ska lära hennes folk om kärlekens kraft. I anslaget ser vi hur detta går till - ur ett skimrande klot som släpps ner från himlen "föds" en varelse i form av en liten ljuskägla som tar sig in i en bondmoras kropp. Bondmoran förvandlas

till Ulla Harms - en av de bästa lärarna i Danmark. Samtidigt pågår ett tv-program där vi möter Jesper som skrivit en bok om kärlekens kraft. När Ulla får sin mänskliga form är det till ackompanjemang av Jespers ord: "Människans förmåga att älska, att visa medkännande och empati gör människan unik"

Jesper är pappa till Carl, en tolvårig pojke som sörjer sin nyligen döda mamma så mycket att han avskärmat sig från omvärlden. Han känner skuld eftersom han var med om bilolyckan som tog livet av mamman. I en flash-back ser vi Carl och mamman i bilen strax före olyckan. De smågnabbas kärleksfullt om Carls frisyr. Mamman vill att Carls ska klippa sig.

Carl går i klass 6B som vi träffar första gången en kaotisk morgon. Rektorn kommer in och presenterar en ny elev, Rikke. Vi får också möta flera andra elever som är viktiga för handlingen. Där är Albert med de stora tänderna som försvarar Carl när han blir mobbad, den lilla besser-wissern Lotte, dataexperten Philip, mobbarna Malthe och Tobias m.fl.

Carl måste gå till skolpsykologen Claus för samtal. Claus försöker på ett klumpigt sätt locka Carl att prata om sin döda mamma men Carl avfärdar honom kategoriskt.

Hemma hos Carl går livet vidare efter mammans död, men det är tungt. Jesper misslyckas med ännu en middag och suckar att hela han är en kliché. Lillasyster Sophie vill ha en mamma som går att ta på och Carl sluter sig inom sig själv.

Nästa dag gör Ulla Harms entré i klass 6B på ett mycket spektakulärt sätt. Hon hånar barnen öppet och kallar dem ointelligenta. Hon berättar också att de ska få åka med henne till Paris, förutsatt att de jobbar hårt. Barnen är misstänksamma och upprörda och vet inte vad de ska tro. Det visar sig att Ulla vet allt - till och med vad barnen tänker på.

Rikke och hennes mamma, polisen Maria, har flyttat in i porten bredvid Carl. Man anar att tycke uppstår, både mellan Jesper och Maria och mellan Rikke och Carl. Sophie är mer rakt på sak och frågar direkt om inte Maria kan bli hennes nya mamma.

Eleverna är alltmer missnöjda med Ulla och rektorn kallar till föräldramöte för att dryfta situationen. Självaste skolministern kommer till mötet. Bara Carl vet att det inte är den riktiga skolministern, han har sett Ulla "trolla fram" en kopia av honom ur sitt klot. Carl fotograferar några skivor med mystiska tecken som Ulla har i sin väska och kommer med knapp nöd undan från att bli avslöjad. Mötet slutar med att Ulla manipulerar alla föräldrarna medan eleverna tvingas be henne om förlåtelse.

Carl går till Philip som hjälper honom att förstora bilderna av de mystiska skivorna. På en av dem finns en bild på en hönsfarm. Flera av barnen står på gårdsplanen, trots att de aldrig varit där. Efterhand dyker alltfler barn upp på bilden, liksom Jesper, Carls pappa.

Barnen vill avslöja Ulla och gör inbrott hos henne. Det blir en skrämmande upplevelse. Hennes hus är kallt och öde och de hittar ett rum fyllt med kacklande hönor. När barnen ser Ulla äta en levande höna flyr de i panik. När de återkommer med föräldrarna ser Ullas hem helt annorlunda ut och än en gång lurar hon de vuxna som inte tror ett ord av vad barnen berättar.

Ulla börjar intressera sig för Jesper och kommer hem på middag hos Carl. När Jesper går ut ur rummet säger Carl till Ulla att han vet vad hon är - en alien. En sån här menar du, svarar Ulla och låter plötsligt slemmiga tentakler flyga ut ur munnen och vira in sig i Carl som blir vettsskrämd. Hon slutar lika fort som hon börjat och när Jesper återvänder ser allt normalt ut. Ulla och Jesper samtalar förtroligt och Ulla berättar att där hon kommer ifrån finns ingen kärlek, där äter man varandra. Jesper begriper inte vad hon pratar om utan uppfattar hennes ord som bildliga.

När det är dags för den utlovade Parisresan vägrar barnen att följa med men blir mer eller mindre tvingade. Jesper följer också med, liksom Claus. Den enda vuxna som långsamt börja inse att något inte stämmer är Maria. Barnen sover över på en lägergård som ligger granne med hönsfarmen från fotot. På natten försöker barnen fly men stoppas av Ulla. Innan dess har hon förminskat och ätit upp Claus när han gjorde ett taffligt försök att förföra henne. Nästa dag åker hela gruppen till hönsfarmen för att göra ett "studiebesök". Väl där fångar Ulla alla utom Carl som lyckas hålla sig undan. Hon börjar åkalla sitt eget folk. Polisen Maria kommer till gården och försöker stoppa Ulla utan att klara av det. Till slut blir det Carl som lyckas genom att förstöra det glänsande klot som Ulla bär

med sig. Ulla upplöses i intet och alla är fria. I slutscenen ser vi Carl framför spegeln i sitt rum. Han är på väg att klippa sitt hår när Rikke kommer in och säger att han är fin i långt hår. Scenen slutar med att de pussar varandra.

Kärlek och empati

Under gymnastiklektionen tvingar Ulla Carl att klättra högt upp i ett rep, trots att han är höjdrädd. De andra eleverna protesterar och försöker stoppa henne, de känner för och lider med Carl. När han ramlar ner är Ulla nöjd eftersom hon har uppnått sitt syfte - att få barnen att inse att de besitter förmågan till empati och inlevelse.

Ulla har kommit till jorden för att få tillgång till kärlek. Hon tror att det är en slags kunskap som man kan tillägna sig bara man får rätt verktyg. Syftet med den kunskapen har inget med godhet eller världsförbättring att göra, utan är en ren överlevnadsstrategi för att hennes ras inte ska förgöra sig själv och för att den ska bli oövervinnelig.

- Vi har förmågan att älska, därmed inte sagt att vi gör det. Diskutera vad kärlek är och hur kärlek kan ta sig uttryck.

- Prata med varandra om vilka olika sätt att visa och känna kärlek som tas upp i filmen.

- Vad betyder empati?

- Ulla säger att ingen annan ras än människan kan känna empati. Stämmer det? Kan djur ha den förmågan?

- Under BUFF (Barn-och ungdomsfilmfestivalen i Malmö) 2007 gav Svenska kyrkan sitt nyinstiftade barnfilmspris till *Min fröken är en utomjording* (se motivering nedan). Finns det ett religiöst budskap i filmen? Kan man se Ulla som en slags djävul, en motsats till Jesus som sänds till jorden, inte för att ge utan för att ta kärlek?

- Fundera på vad Jesus och Ulla skulle prata med varandra om, om de träffades! Skriv ner deras dialog!

- Carl vägrar att säga att hans mamma är död, hon är bara någon annanstans. Vad förmår honom att slutligen uttrycka att hon faktiskt är borta för alltid?

- Vad innebär det att tro på något? Vem visar tro i filmen?

Moralpanik och generationsmotsättningar

Filmen igenom kämpar barnen för att få de vuxna att tro på dem, men ingen lyssnar. Deras berättelse avfärdas som fantasier och under föräldramötet får psykologen Claus mästrande förklara att dagens ungdomar är beroende av kickar i vardagen. Allt är data- och tv-spelens fel. Idag finns en stor rädsla från vuxnas sida för vad mediekonsumtionen gör med våra barn, en rädsla som kanske mer har att göra med generationsmotsättningar än med fakta. Rädsla för nymodigheter verkar finnas i varje generation. På 40-talet var det "dansbaneeländet", på 60-talet Barbie-dockor och serietidningar, på 80-talet videovåldet och så vidare.

- Är rädslan för hur Internetanvändning, dataspel och tv-spel påverkar våra unga motiverad? Diskutera med ele-

verna. Hur ser deras medievardag ut? Har de några restriktioner hemma och i skolan?

- Att inte bli trodd är en fruktansvärd känsla. Diskutera egna erfarenheter. Är det vanligt att vuxna inte tror på barn?
- Claus är den vuxne som är allra sämst på att lyssna och förstå barnen. Trots det har han en stark ställning i vuxen-världen och ses som en auktoritet. Hur ska man bete sig när man konfronteras med en auktoritet som faktiskt har fel?
- I Bibeln, i Matteusevangeliet står det "Vid den tiden sa Jesus: Jag prisar dig, fader, himlens och jordens herre, för att du dolt detta för de lärda och kloka och uppenbarat det för dem som är som barn." (Matteus 11:25) Samtala om vad det kan betyda. Har ni själva någon gång upplevt det barnen i filmen upplever, att de vuxna inte tror på dem? Hur kan man göra då?

Motiveringen till filmpriset som Svenska kyrkan tilldelade *Min fröken är en utomjording* under BUFF 2007:

"Genom att skapa ett sagans universum ger filmen bilder av det universum vi faktiskt lever i, och för det som finns inom varje människa. Den klassiska kampen mellan ont och gott tar sig nya konstnärliga uttryck. Filmen är en lovsång till människans förmåga att känna empati och älska".

Filmens form

En film är ett multikonst(hant)verk där en rad olika element tillsammans bildar en helhet. Stilistiska komponenter som ljussättning, bildvinklar, klipp, ljudeffekter och musik tillsammans med berättelsens uppbyggnad och innehåll, skådespelarnas insatser och de filmiska karaktärerna åstadkommer i bästa fall en upplevelse som berör

både intellekt och känsla, både "hjärna" och "hjärta". Det kan vara en god idé att redan på förhand be eleverna att titta lite extra på vissa detaljer, till exempel hur en viss karaktär förändras under filmens gång eller hur man har arbetat med musiken. Andra frågeställningar kan vara:

- Filmen börjar och slutar med samma berättarröst. Vad fyller den för funktion? Vad säger den allvetande rösten som vi inte skulle ha förstått ändå? Vilken sinnestämning är rösten tänkt att skapa?
- Vissa saker är svåra att uttrycka på film så att de blir tydliga. Ulla har förmåga att påverka människors tankar, åtminstone lite grann. Hur lyckas man visa det i filmen? Ett exempel är när Ulla säger till Claus och Jesper att hon tycker att de ska besöka hönsfarmen nästa morgon. Här använder man sig av jump cuts - alltså medvetet ryckiga klipp. Ullas ord repriserar flera gånger för att man ska förstå att hon har förmåga att påverka de båda människans vilja. Hon får vid ett annat tillfälle Albert att säga ordet "hamster" i stället för "monster".

- En spännande sekvens i filmen är när barnen gör inbrott i Ullas hus. Hur har filmmakarna arbetat för att öka spänningen? Diskutera musik, ljudeffekter, belysning och Tobias strul med mobiltelefonen.

Symboler och klichéer

Min fröken är en utomjording inleds som en klassisk saga med "Det var en gång...". Den blandar friskt fantasi och verklighet - precis som de vuxna i filmen menar att barnen gör. Berättelsen använder sig också av många symboler, t.ex. ägget som symbol för liv och födelse och hårklippning som symbol för övergångsstadier i livet.

- Ägget kan ses som en symbol för livsutveckling. Vid ett tillfälle säger Ulla om Carl att han håller på att komma ut ur sitt skal. Vad menar hon med det?

- Kommer ni på andra filmer som använder sig av hårklippning i en mer symbolisk bemärkelse?

- I Bibeln (GT, Domarboken kap. 13-16) finns berättelsen om Simson, vars styrka satt i håret. Finns några likheter med Carls hårklippning?

- Det ligger mycket symbolik i hur man klär sig. När vi först möter Ulla bär hon en strikt grå dräkt som understryker rollen som sträng lärare. Blyertspennan hon knackar med för att få uppmärksamhet för också tankarna till en gammeldags, auktoritär skola. Vilka kläder bär Ulla vid andra tillfällen i filmen?

- I filmens värld låter man oftast karaktärer få tydliga drag, för att man lätt ska kunna förstå vilken typ av människa de är. Hur ser filmens viktigaste karaktärer ut? Vad har de på sig? Har de några speciella egenskaper som man lägger märke till?

- Karaktärsteckningar övergår i filmens värld lätt i klichéer, till exempel att plugghästen alltid bär glasögon eller att misslyckade män alltid är kortväxta. I *Min fröken är en utomjording* säger Jesper efter att ha lagat ännu en oätbar middag att han är en kliché. Vad menar han? Är det bra eller dåligt med klichéer?

Produktionsuppgifter

Danmark 2007

Originaltitel: Vikaren

Producent: Michael Obel

Manus: Henrik Prip & Ole Bornedal

Regi: Ole Bornedal

Foto: Dan Laustsen

Klipp: Thomas Krag

Musik: Marco Beltrami

I rollerna

Ulla - Paprika Steen

Jesper - Ulrich Thomsen

Carl - Jonas Wandschneider

Philip - Nikolaj Falkenberg-Klok

Rikke - Emma Juel Justensen

Lotte - Mollie Maria Gilmartin

Claus - Henrik Prip

Tekniska uppgifter

Speltid: 93 minuter

Format: 2,35:1

Ljud: Dolby Digital

Censur: Från 11 år

Hemsida: www.vikaren.com

Svensk premiär: 25 december 2007

Distribution

Folkets bio, Box 2068, 103 12 Stockholm Tel 08-545 275 20, fax 08-545 275 27 info@folketsbio.se

Redaktion

Andreas Hoffsten, Barn & ungdom, Svenska Filminstitutet, februari 2008